

מסורת הש"ס

(א) נצילה ג. וס"ג, (ב) פסחים ח: קידושין טו: חולין קמג, (ג) רש"ש מו"ק, (ד) ספ"א: שהשנים, (ה) נוע"י תוס' סוכה ט: ד"ה ותהיה וכו' שהשנים על זה וע"פ תוס' מנחות ל"ג: ד"ה אכסדרה,

תורה אור השלם

- ובתבתם על מחות ביתך ובשעריך: דברים ו ט
- ויאמר שמואל איך אלק' ושמע שאול והקרי' ויאמר יי' עגלת בקר תקח בידך ואמרן לנבח לך באתי: שמואל א טז ב

הגהות הגר"א

[א] גמ' נקטר נמחק ונ"ץ המים:

מוסף רש"י

גזירה לגזירה. הא לאמרין כצולי הש"ס שאין גזרין גזירה לגזירה, מהאי קרא נפקא (ויקרא יח ג) ושמרתם את משמרת, עשו משמרת כלומר גזירה למשמרת, ולחתי, ולא משמרת למשמרת, שלא יעשו גזירה לגזירה (בבבא ב). איך אלק'. למשתלם את דוד, ואש"פ שגלונו של מקום היה הרי היה ילד (פסחים ח:). ואש"פ דבשלמיהא דמקום היה מקספי מהיקא דקביעה (קדושין ט:).

תוס' ישנים

ואחד שערי מדינות. ואם ואמא מחייבי משום דנכסין דרבו לבתים, והא פטרינן לקמייה בית שער אש"פ שנכסין דרבו לבית. וי"ל עדדיפי מביט שער לפי שהוא דבר קטן, אבל אלו הוה לו כפתח חצירות אלו גדולים ונכנסים דרכם לבתים. ק"ל תימיה דמשמע דמחייב כלו במזוזה בבל ענין, ואמאי אס נכנס השער קודם הכניסה דהוה ליה הוקף ולבסוף שבו, הא לגבי עירוב דמדרבנן לא תשיב כדמלא פקק עושין פסין [ג], אן כרך שיטב [ג], אן עיר חדשה מודדין לה משיבתה וישנה מחומתה, אזי הוא משנה שהוקפה ולבסוף יטבה, ישנה ששבה ולבסוף הוקפה, ואמרין נמי בפ"ק דמגילה [ג, ב] כרך שיטב ולבסוף הוקף ידיון ככפר כו', ולענין מקרא מנילה איירי התם, ומאי שגא דלא מפלגין לענין מזוזה. ותמא י"ל דכיון דנכסין דרבין לבתים אין לתקן, דת"מ ביתך מוקף שפיר לענין מזוזה. ואיח' אמאי לא אמרין נמי דומיל דבית כדאמרין לקמן מה בית העשוי לבנוי כו', וי"ל נמי

כל השערים. שערי מזרח א) עזרה: **אחד שערי מדינות**. יש מדינה מוקפת הרים ויערים בכמה פרסאות ואין יואלין ממנה אלא דרך שערים כגון ארך הגר: **אבולי דמחוזא**. שערי עיר ששמה מחוזא והיו רובן ישראל: **לאקרא דכוני**. בנין עוליהן ונקרא כוזי והשערים תחתיו עשוין כהיפה ובניין הכניו על גבי כיפין חזק יותר: **ואקרא דכוני גופא**. משום אומו בנין עמלו תבטי השער מזוזה שדרך אותו השער נכנסין לו: **משום סכנה**. שלא יאמר המלך כשפים עשיתם בשערי עירי: **נכדקס**. שמה נקצנה או נגנצה: **ושל רצים**. שערי חצירות ומדינות ועיירות: **פעמיים ציובל**. כל דבר שהוא על רצים אין להטריע עליו הרבה שאס תטרח יחא כל אחד אומר יעשו חציירי: **בארענין**. שם האיס ואמרי לה על שם האומנות: **קסדור**. שם פקידות הוא כגון סקרדיוט והוא שוטר: **דקציע הוקא**. עלילות המושל מומנות תמיד: **איך אלק**. למתוך אל דוד וע"פ הדיבור: **נים אולרוס**. שם יין עשמן ותבואה ואין אדם דר בו: **מאי נאותוס רוחאוס**.

נאותות לשון הגאה ומשום דמקום נגא' הוא שעומדות שם ערומות אין כבוד שמים להיות שם מזוזה: **אש"פ שהנשים מתקשטות**. שם צנשמים וס"ד אמניא דירה היא אשמעינן לאמר דירה היא: **אלא מאי איך נך למימר**. כי פרטת נאותות מתקשטות שם ותיקשי ממני' אמתני' ונימא תנאי היא: **ויש מחייבין**. והיינו תנאי. וכל חד מן אמוראי מתרן לטעמיה רב כהנא מתרן דבסתמא פליגי אבל מתקשטות דכ"ע חייבין ורב יהודה מתרן דבמתקשטות פליגי אבל סתמא דכולי עמלא פטור: **ושנשנים נאותוס כהן**. כלומר בית הכהן וזית הבקר וזית העצים ושהנשים ^(ז) רוחלות כהן וזית הטביל' אש"פ דלשמעי' מרחץ אלתערין לאשמעינן בית הטבילה אש"פ דליכא זוהמא: **ולולין**. מקום גדול התרנגולין: בית

שבעת ימים פרק ראשון יומא

יא.

כל השנה לפרסם הדבר שהיה נראה לכל כמו דירה חשונה וכן לענין מעשר מיחיבא מדרבנן בין בחג בין בשאר ימות השנה ולא תיקשי דילמא אחי לאפרושי מן הפטור כו' דה"מ אי אמרין דלא מיחיבא אלא בחג צעידנא דלית זה דירה ניוחש דילמא אחי למיטעי

כיון דחוי דלא מיחיבא אלא כהניא שעמא דחוי למימר דלדירי גמורה היא דלזרייתא אכל השמא דמחיבא לה אפי' בשאר ימות השנה דליכא דירה זה כלל הכל יודעין דמדרבנן הוא דמחיב לה ולא אחי למיטעי: **והתניא רפת בקר פטורה מן המזוזה**. תימיה לי לימא

ההיא איירי כשהנשים רוחלות וי"ל צרפת בקר אין הנשים רוחלות דדוקא בית הצקר דלעיל דהיינו שעשו לצקר אכל אין מעמידין זה בהמות בקציעות נשים רוחלות זו אכל רפת צקר משמע שעומד זו צקר בקציעות והוא מלוכלך צובל הצקר אין הנשים רוחלות זו: **אף על פי שהנשים מתקשטות בהן**. אינו מנגיה הצרייתא דה"ק מפני שהנשים נאותות ומתקשטות רק כהן ואינס דריס זה דירה גמורה והא דקאמר אש"פ שהנשים מתקשטות פ"י לא מביעה אס לא היו אפילו מתקשטות דפטורין אלא אף על פי שמתקשטות:

יבול שאני מרבה אף בית שער וכו'. משמע דבית שער פטור מן המזוזה ותימיה דצפרק הקומץ רבה (מנחות דף ג:). תניא בית שער אכסדרה ומרפסת חייבת במזוזה וכן משמע צפ"ק דסוכה (דף ח:). דבית שער חייב במזוזה גבי שמי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו דפרין ומיהו חלוונה בית שער ומתחייב במזוזה וי"ל דהכל דלזרייתא קאמר והתם מדרבנן א"נ ג"ל דהכל מיירי בצית שער של אכסדרה וזית שער של מרפסת והא דקמני בית שער אכסדרה פירוש של אכסדרה והאלפסי תיכף התם צפתוחין לבית':

והתניא אחד שערי בתים רפת כו'. לא הוה מצי לשנויי

במתקשטות מלך דרפתי איין מתקשטות כיון דמלוכלך הוא וזהמה עומדת זו בקציעות כדפי' לעיל אי נמי כיון דקמני לה כהני הנך דלפי' סתמא חייבת א"כ רפת צקר נמי כסתמא איירי:

הכל

אם עשירות בפירוש לבית המרחץ פטורין, הא סתמא יש תנא שמחייב במזוזה, ולרב יהודה יש תנא שמחייב במזוזה, אבל בסתם פטורין, ויש תנא שאמר אש"פ שמתקשטות בהן פטורין, וכל שכן סתם לדברי הכל (סוהן כח) פטורין. והתניא אחד שערי חצירות ושערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה, ועלית חרובתא דרב יהודה תרובא.

אם עשירות בפירוש לבית המרחץ פטורין, הא סתמא יש תנא שמחייב במזוזה, ולרב יהודה יש תנא שמחייב במזוזה, אבל בסתם פטורין, ויש תנא שאמר אש"פ שמתקשטות בהן פטורין, וכל שכן סתם לדברי הכל (סוהן כח) פטורין. והתניא אחד שערי חצירות ושערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה, ועלית חרובתא דרב יהודה תרובא.
בית
אם עשירות בפירוש לבית המרחץ פטורין, הא סתמא יש תנא שמחייב במזוזה, ולרב יהודה יש תנא שמחייב במזוזה, אבל בסתם פטורין, ויש תנא שאמר אש"פ שמתקשטות בהן פטורין, וכל שכן סתם לדברי הכל (סוהן כח) פטורין. והתניא אחד שערי חצירות ושערי עיירות ורפת ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן חייבין במזוזה, ועלית חרובתא דרב יהודה תרובא.

מה יש שכלים משמתינן כחוכי, כדאמרין (א) במסכת נדה פרק גא סימן [נא, א] גבי מעשר דליתא פני הבית. וי"ל שאני הא דבבבא תרי ובשעריך. אכל אין לומר לשון ובשעריך משמע שערי עיירות ולא תוקשי מיהו דלזרייתא כהוקף וצ"ל ומהיה דלא סימן, דהא בירושלמי [פ"א ה"א] אמר טעמא שדרך שם נכנסים לבתים. ואויקרא דכוני גופא תיבעי מזוזה. אכל מוקרא גופא לא פריך, כי שמה הוא עמלו אינו בית. ויש ספרים דגריכו וקרא דכוני גופיה מיבעי מזוזה. משמע שהוא עמלו תשיב בית. ויש רבים נבדקת פקעיה ביובא. פירש קונטרס שאין להטריע שאם מערים יאמרו יעשו חפרי. ואין נראה דל"כ מה ש"ך התם

מילתיה דר' יהודה דלטרטון. אלא נראה לרבינו דטעמא משום סכנה דאס ידקוה תדיר יבא סכרר לגי' הסכנה כי ההוא מעשה דלטרטון דהכל דגנב ממנו אלק, וזש"פ שסכנה זו אינה אלא על הדיקון מ"מ יא לחוש כמו כן בעשים פן יאמרו כשפים כו'. דאריי גמי כתבא **תנאי** היא. ואיח' אמאי דיוק לשנויי הכי, נימא הא דקמני רפת צקר פטור מן המזוזה בנאותות כי היכי דמוקי רב יהודה כבמון יין תמיבין במתקשטות. י"ל כיון דמשכח תנאי לא תיש למרועה הכי אליציה. ועוד דלא כפירא ליה האי דחיואי דכי דמי במתקשטות לא כפירא ליה. יבול שאני מרבה אף בית שער. הקשה רבינו שלמה במנחות [גל, ב] דצפ"ק דסוכה [ג, ב] פריך ומיהו חלוונה כבית שער לפעמיית ומתחייב במזוזה, ומיך דמדרבנן חייבת. ורב יצחק אלפס מירך דהכל מיירי בפטוחין לגינה והאי דסוכה וכן האיס דמנחות פריך קומץ רבה. אכסדרה בית שער ומרפסת חייבין במזוזה [בפתוחין לבית. ולא נראה] דתמליל לכו כבית שער ולא כבית משמע דלא הו טעמיה משום דפתוחין לבית. ועוד קשה לי מאי פריך מההיא ברייתא לרב חסדא דשער אכסדרה מזוזה. לימא דרב חסדא בפטוחין לגינה ובירייתא דלזרייתא לבית. אן נראה לדמות דלאכזי פריך דלמר חיונה וכו לאספלידי דכי מר, פירוש אכסדראות שיש לכן פתימן וליא מן המזוזה, והתמלוד היה יודע שלא היו פטוחין אותן אספלידי לגינה, דל"כ מאי ה"א שניא דקא משיי התם באכסדרה רומיתא, פירוש אכסדרה שיש לה ארבע דפנות מארבע רוחותיה ורובם פתחים וחולות כעין אותן פתחים, אמאי פטורים ממזוזה כיון שפתוחים לבית. אכל לפירוש הקונטרס לא הוה משנויי דרב חסדא דלזרייתא ובירייתא מדרבנן, דהא דומיא מילתא דאכסדראות

(רובם) [רבה] דלא היה להם מזוזה דמיימי עלה הייטו מדרבנן, ועוד כי יומר יא לרב חסדא להשמיעי חידוש אפילו מדרבנן.

עין משפט

גר מצוה

בבא מ"י פ"ו מהל' ס"ח
מוחזא ל':
ל ב שם הל' ח סמך עשין
נג טושי"ע י"ד סי' רפו
סעף א:

לא ג מ"י סס הל' ו
טושי"ע סס סעף ג:
לב ד שם פיה הל' ט
טושי"ע י"ד סי' רלא
סעף א:
לג ה ו שם פ"ו הל' ז
טושי"ע י"ד סי' רפו
סעף ג:

רבינו חננאל

ח"ר בשעריך בין שערי בתים בין שערי חצירות בתים בין שערי מדינות בין שערי עיירות יש בהן מצוה למקום שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך, על כל שער ושערי. הני אבולי כו'. פ"י תיקרא של מבואות לחציון מפני כובד הכוכי שעריה, שעושין אותם הכוכי עליה דירה לשומר המבוי ולא משום צורת פתח. ואקשינן גס זה חייב, דתניא בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן לא לשומר בית הכנסת חייב במזוזה. ופרקינן לעולם כי האי נוטא חייב והני אבולי אמאי לא עבדי בהו מזוזה ומשום סכנה], אמאי ליה) פעמים שגא לבדוקה ורואין אותו הבא לתוכה והובטין ואומרין לו יהיה אהה ומכשפות אהה עושה ואחא לידי סכנה, והיכא דשיכתי ותיקא ראי להתרחק מזוזה ואל על גב דהיא מצוה, כדכתיב ויאמר שמואל איך אלק רשעע שאול התני. ומי נרב כהנא בית התבן ובית הבקר ובית העצים והאוצרות פטורין מן המזוזה מפני שהנשים נאותות בהן, ופריש רב כהנא מאי נאותות ורוצות ממש, הא סתמא חייבין. ואקשינן והתניא רפת בקר פטור מן המזוזה. ופריך רב יהודה מאי נאותות מתקשטות והכי קתני ואש"פ שמתקשטות בהן הנשים פטורין. ואקשינן עליה והתניא אם נשים מתקשטות בה חייבין. הניא, יש תנא שמחייב ויש שפטר, ולידי נמי דפרישנא נאותות ורוצות ממש אבל סתם חייבין תנא דריתא ביתך בית המיוחד לך כו'. רב (הנאה) [כהנא] מתרן לטעמיה זו בהרייתא ומפרש בה פטור מן המזוזה בסתם ויש שמחייבין בסתם. הנה תנא יניהו דבסתמא אחד מחייב ואחרים פטורין. ורב [יהודה] מתרן לטעמיה, [פטורין] מן המזוזה במתקשטות ויש שמחייבין במתקשטות. הנה תנא במתקשטות [וס"ל] וסליקא] שמעתא לרב כהנא רפת ויכירא בה